

MERKEZİMİZDEN HABERLER

Dr. EMEL ESİN'İ KAYBETTİK

Dr. MÜJGÂN CUNBUR*

Atatürk Kültür, Dil, Tarih, Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Asıl Üyesi, değerli sanat tarihçimiz ve bilim kadını Dr. Emel Esin Hammefendi'yi 26 Şubat 1987 günü kaybettik. Bu değerli insanın unutulamaz dostluğu yanında, içimize çöken acısı ve çalıştığı alanlarda bıraktığı boşluk gerçekten büyüktür.

Dr. Emel Esin'i bana merhum hocam Prof. Necati Lugal 1951 yılında tanıtmıştı. Sonra Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü genel kurullarında pek çok kereler yanyana bulduk. Konferanslarını, çeşitli bilim toplantılarında bildirilerini dinleyip yararlanmak imkânını buldum.

Katıldığı yurtdışı toplantılardan mutlaka bir raporla döner, toplantı hakkında ayrıntılı bilgiler verir, milletimiz, kültürümüz aleyhine olabilecek hususlara özellikle dikkatleri çekerdi.

Zengin derinlikleri olan bir iç dünyasına sahip, nazik, alçakgönüllü bir insandı. 1914 yılında İstanbul'da doğmuştur. Emel Esin'in babası Ahmet Ferit Tek, İkinci Meşrutiyet yıllarında İttihat-Terakki Partisi mensubu olarak Parlamentoda Kütahya'yı temsil etmiştir. Türkçülük akımının ateşli taraftarlarından olan Ferit Tek, 1913 yılında kurulan Türkocağının ilk genel başkanlığını yapmıştır. Millî Mücadele'ye katılmış, gerek bu yıllarda gerekse Cumhuriyetin ilânından sonra çeşitli yurtiçi ve yurtdışı görevlerde bulunmuş, bir ara Millî Hükûmetin Paris temsilcisi olmuş, bir ara Maliye Bakanlığı yapmış, 1925-1930 arasında Londra Büyükelçiliği'ne getirilmiştir. Bir ara Varşova Büyükelçiliği yapan Ahmet Ferit Tek'in son görevi, II. Dünya Savaşı yıllarında Tokyo Büyükelçiliğidir. Harbin sonunda emekli olarak memlekete dönmüş, 1979 yılında İstanbul'da ölmüştür.

* Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Üyesi.

Emel Esin'in annesi Müfide Ferit Tek (1892-1971) ise Fecr-i Âti dönemi kadın yazar ve romancılarından. *Aydemir* ve *Pervaneler* adlı tanınmış romanları olan Müfide Ferit Milli Mücadele'ye taraftar bulmak için yaptığı konuşma ve yazdığı makaleler bakımından ayrıca üzerinde durulmaya değer bir yazarımızdı. Eşinin Paris'te bulunduğu sırada da konferanslarıyla bu büyük mücadeleye Fransızlar'ın sempatisini kazandırmak için çalışmıştır.

Bu değerli anne ve baba kızlarını büyük bir özenle yetiştirmişlerdir. Emel Esin yüksek öğrenimini Paris'te "Ecoles des Sciences Politiques"ın tarih bölümünde yapmış, Sorbonne'dan da yüksek matematik sertifikası almıştır. Daha sonra Paris ve Viyana Güzel Sanatlar Akademilerinde mimari, resim, mozayik, vitray ve gravür öğrenimi gören Emel Esin, daha sonraki yıllarda Prof. Necati Lugal'den Arapça ve Farsçayı öğrenmiş, Zeki Velidi Togan'dan Orta Asya tarihi, Herbert Jansky'den Ortaçağ Türkçe metinleri derslerini almıştır. "Le Dragon dans l'Iconographie Turque" adlı teziyle Paris Üniversitesi'nde sanat tarihi doktoru ünvanını kazanmıştır.

Babasının Tokyo'daki görevi sırasında sefaret baş kâtibi Seyfullah Esin'le evlenmiş, Orta Asya'ya ilk seyahatini 1942 yılında yapmış, Çin medeniyetini ve Orta Asya medeniyet hazinelerini yakından görmüştür. Bu seyahat onda Türk sanatına karşı ilgi uyandırmıştır. Eşinin Birleşmiş Milletler'deki büyük elçiliği sırasında Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunmuştur. Yine eşinin büyük elçilikleri sırasında Kahire, Bonn ve Yeni Delhi'de bir süre yaşamış, Yeni Delhi'deyken ikinci Orta Asya seyahatini yapmıştır. Bu seyahat Emel Esin'in Türk kültür ve sanatını değerlendiren ilk yazılarının çıkmasına ve *Türkistan Seyahatnamesi* adlı eserinin yazılmasına sebep olmuştur. Bu eser 1959'ta Türk Tarih Kurumu'nca bastırılmıştır. *Türk Kültürü El Kitabı* adlı eserin II 1a cildinde çıkan yazıları ise şunlardır:

"İslâmiyetten Önce Orta Asya'da Türk Resim Sanatı", "Burkan ve Mani Dinleri Çevresinde Türk Sanatı", "Ötüken İllerinde Milâdi 8. ve 9. Yüzyıllarda Türk Âbidelerinde Sanatkâr Adları".

Bu yazıları Orta Asya Türk sanatına ışık tutan çok değerli çalışmalardır. *Türk Kültürü El Kitabı*'nın II 1b cildinde "İslâmiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslâma Giriş" adlı incelemesi yayımlanmıştır.

O'nun *Selçuklu Devrine Ait Resimli Bir Anadolu Yazması*' adlı çalışması 1959'da, üzerinde derin tesirleri görülen Hac hatıralarını anlatan *Lebbeyk* adlı eseri 1968'te, *Turkish Art in Cyprus* adlı kitabı 1969 da basılmıştır.

Türk Kültürü'nün 34, 70, 82 ve 90. sayılarında çıkan "Alp Şahsiyetinin Türk Sanatında Görünüşü" adlı büyük makalesi de derinliğine bir incelemedir. O'nun 1963'te Londra'da basılan "*Mecca the Blessed and Madinah the Radiant*" adlı eseri, Müslümanlığın Mukaddes şehirlerini tanıtır.

Dr. Emel Esin, 1983 yılında Atatürk Kültür, Dil, Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi asıl üyeliğine seçilmiştir. Atatürk Kültür Merkezi için hazırlamakta olduğu *Uygur Türk Medeniyeti Tarihi, Hakanî Türk Medeniyeti Tarihi, Oğuz Türklerinin Kültür ve Sanat Tarihi* adlı eserleri tamamlanamadan beklenmeyen bir anda gelen, şifası da mümkün olmayan bir hastalık bu değerli ilim kadını aramızdan ayırdı. Dr. Emel Esin 2 Mart 1987 Pazartesi günü Üsküdar Yeni Cami'de kılınan cenaze namazından sonra Karacaahmet Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Dr. Esin için aile dostlarından Prof. Osman Okyar şunları yazıyor:

"Emel Esin'in bilim şahsiyetini tayin eden özelliklerden biri, bir yandan Doğu illeri ve kültürüne, diğer yandan Batı dilleri ve kültürüne hakim olmasıydı. Böylece çok değişik kaynaklardan istifade ederek geniş bir ufuk ve perspektif içinde çalışabiliyordu.

Sosyal bilimlerde çalışan sanat tarihi ve kültür meselelerini araştıranlar için bilhassa Türk sosyal bilimcileri için sadece Batı dil ve kaynaklarına bağlı kalmayıp, Doğu düşüncesine ve kaynaklarına inebilmek çok önemlidir. Bu sayede kültür üstünlüğü ve geriliği şeklindeki kompleksler siliniyor. Böylece tarihleri ve yerleşme yerleri itibariyle Doğu ile Batı arasında bir köprüünün üzerinde bulunan Türkler insanatları ve kültürleri daha iyi anlaşılabilir. Denilebilir ki, Emel Esin böyle bir senteze yaklaşmış nadir sosyal bilimcilerimizden biri oldu"¹

¹ O. Okyar, Emel Esin'in Ardından, *Yeni Form*, cilt 8, sayı 181, 15 Mart 1987, s. 49-50; ayrıca bak. B. Ayvazoğlu : Emel Esin Hanım'a Dair, *Tercüman*, 3 Mart 1985, s. 11.

Evet, Dr. Esin Batı dillerinden İngilizce, Fransızca, Almanca yanında Rusçayı, anlayacak kadar Bulgarca'yı da biliyordu. Farsça ve Arapça O'nun kaynak dillerindendi. Geniş ilmî kapasitesi yanında, bu çeşitli dil bilgisi de O'nu Doğu ile Batı arasında bir köprü insan yapmıştı. Batının metodunu kavramış, kendi millî ve manevî değerlerine tutkun bir insandı. Prof. Okyar yazısını şöyle tamamlıyor:

“Emel Esin'in kaybı ile Türk kültür ve sanat tarihine derinliğine ve mukayeseli olarak inmeğe çalışan, bu tarih üzerinde ülkenin içinde ve dışında konuşabilen kıymetli bir araştırmacı aramızdan ayrıldı. Elime yeni geçen “Tarihî Akış İçinde Erzurum” sempozyumunun programına bakarken arkeoloji ve sanat tarihi bölümünde 12 Mart 1987 tarihli celsede Dr. Emel Esin'in “Erzurum Çifte Minare Üslubunun bir Prototipi, Selçuklu Sultan Sancar'ın Türkistan'da yaptırdığı 1108 Tarihli Car-Kurgan” isimli bir tebliğin kaydını okudum. Emel Esin'in güzel Çifte Minare Medresesi ile Türkistan'daki Car-Kurgan abidesi arasında yapacağı mukayese bizlere Anadolu'daki Türk Sanatı ile Türkistan'daki Türk sanatı arasındaki bütünlüğü yaşatacaktı. Ne yazık ki sevimli şahsiyeti ve kuvvetli bilgisi ile Emel Esin, Erzurum'da aramızda olmayacaktır. Çalıştığı sahada, onun gibi geniş bir kültüre ve ufka sahip yeni araştırmacıların yetişmesini temenni edelim”.

Erzurum'da Emel Esin aramızda bulunamadı, bu değerli insanı sevenler, sayanlar rahmetle andılar. Durağı cennet olsun, eserlerinden yararlananlar O'nu daima rahmetle anacaklar, bir diplomat kızı ve bir diplomat eşi olan bu çalışkan kadın, hayatını sadece ve sadece Türk sanat ve kültürüne vakfetmiştir, diyeceklerdir.

Dr. Emel Esin'in Diğer Eser ve Yazıları

- Ahmed Ferid Tek (1877-25. XI.1979), *Türk Kültürü*, cilt 10, sayı 110, Aralık 1971, 57-62. s.
- Ak-beşim, *VII. Türk Tarih Kongresi Bildiriler*, Ankara 1967.
- Almanya'da İslâm Araştırmaları Kongresi, *Türk Edebiyatı*, cilt 3, sayı 34, Ekim 1974, 10-13. s.
- Altıncı İran Sanatı Kongresi (10-16 Eylül 1972), *Türk Kültürü*, cilt 11, sayı 121, Kasım 1972, 52-57. s.
- Altun-yış, *Journal of Turkish Studies*, vol. IV, Harvard 1980.
- Anadolu Medreseleri I, *Türk Kültürü*, cilt 8, sayı 95, Eylül 1970, 63-64. s. (Abdullah Kuran'ın eseri hak.)

- And, *K. Erdmann Hatıra Kitabı*, Edebiyat Fakültesi Türk Sanatı Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1970.
- An Angel Figure in Miscell. coll. H. 2152 of Topkapı, *E. Diez Hatıra Kitabı*, Edebiyat Fakültesi, İstanbul 1959.
- Annem Muharrir Müfide Ferit Tek, *Türk Kadını*, cilt 7, sayı 81/82, Şubat/Mart 1973, 9-13. s.
- L'Armé à décor zoomorphe du guerrier turc, *Protokollband der XII. Tagung der Permanent International Altaistic Conference*, Berlin 1974.
- Ater till Kasghar, *Türk Kültürü*, cilt 18, sayı 215/216, Eylül/Ekim 1980, 56-57. s. (G. Jarring'in kitabı hak.)
- Ay-bitig, *Central Asiatic Journal*, XIV/1-3, Wiesbaden 1970.
- Ay bitüği, *Permanent International Conference of Altaistic*, 1967.
- Bağdaş ve Çökmek, Türk Töresinde İki Oturuş Şeklinin Kadim İkonografisi, *Sanat Tarihi Yıllığı*, 1969/1970, 231-242. s.
- Balık and Ordu, *Central Asiatic Journal*, XXVII/3-4, Wiesbaden 1983.
- Barak Reisin Şahadeti, *Millî Kültür*, sayı 35, Ağustos 1982, 11-13. s.
- Bedük börk, *Communications to the Ninth Meeting of the Permanent International Altaistic Conference*, Napoli 1970.
- Bengü-taş, *Studia Turcologia*, Memoriae Alescii Bombaci di cata, Napoli 1982.
- Beşinci Milletlerarası Türk Sanatı Kongresi (22-27 Eylül 1975). Budapeste), *Türk Kültürü*, cilt 14, sayı 157, Kasım 1975, 37-43. s.
- Bezekli Külliyesinde Dokuzuncu Tapınak, *Türkiyemiz*, cilt 13, sayı 37, Haziran 1982, 41-42. s.
- Birinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi (15-20.X.1973, İstanbul), *Türk Edebiyatı*, cilt 2, sayı 24, Aralık 1973, 11-13. s.; *Türk Kültürü*, cilt 12, sayı 134, Aralık 1973, 22-25. s.
- Birmanya'da Esarete Ölen Şehitlerimizi Ziyaret, *Türk Kültürü*, cilt 6, sayı 72, Ekim 1968, 111-130. s.
- Böri, *Millî Türkoloji Kongresi*, (I, İstanbul 6-9.2.1978), 1980, 419-452. s.
- Böri Tigin Tamgaç Bugra Hakan İbrahim'in (H. 444-60/1052-68) Samarkand'da Yaptırdığı Âbideler, *Sanat Tarihi Yıllığı*, cilt 8, 1978, 37-55. s.
- Buddhist and Manichean Turkish Art*, İstanbul 1967, M. Eğitim Basımevi.
- Butân-ı Halaç (M. VII-X. Yüzyıllarda Halaç Kültürünün Sanat Eserlerinde Akisleri), *Türkiyat Mecmuası*, cilt 17, 1972, 25-67. s.

- Büke (The Cosmic Significance of the Dragon in Early Turkish Iconography), *Cultura Turcica*, cilt 5/7, 1968/1970, 76-108. s.
- The Collection of Islamic Art of Prince Sadruddin Agha Khan, *Sanat Tarihi Yıllığı*, cilt 11, 1981, 191-196. s. (A. Welch'in kitabı hak.)
- The Contribution of Jelaleddin Rumi to the Development of Turkish Culture, *Mevlana Yıllığı*, 1963, 44-53. s.
- The Culture of the Turks the Initial Inner-Asian Phase*. Ankara 1985 Turkish Historical Press. 67 s.
- Cumhuriyeti Kuranlardan Ferid Tek'in Bitmeyen Son Makalesi, *Türk Edebiyatı*, cilt 2, sayı 22, Ekim 1973, 11-12. s.
- Dr. Hâmid Zübeyr Koşay'ın Eserleri Hakkında Düşünceler, *Türk Kültürü*, cilt 13, sayı 156, Ekim 1975, 8-10. s.
- Emekli Büyükelçi Seyfullah Esin (1902-1982), *Türk Kültürü*, cilt 21, sayı 233, Eylül 1982, 56-64. s.
- Farâbî'yi Yetiştiren Kengeres Türk Muhitinin Kültür ve Sanatı, *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, cilt 6, sayı 3/4, 1976, 81-139. s.
- Farhâr-ı Hallah (Karluk Budist Sanatı), *Türkiyat Mecmuası*, cilt 18, 1973/1975, 79-140. s.
- Ferhunde Demler, Eski Âlemler (Sadullah Paşa Yahısı Hakkında Araştırmalara Zeyl), *Türk Dünyası Araştırmaları*, sayı 14, Ekim 1981, 112-136. s.
- Die Geschichte der Oguzen des Raschid ad-Din, *Türk Kültürü*, cilt 10, sayı 111, Ocak 1972, 47-48. s. (K. Jahn'ın eseri hak.); *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, cilt 5, sayı 1/4, 1973, 320-321. s.
- Gök-Türklerin Ecdâdından Tsü-k'ü Meng-sün (M. 367-433) Devrinde Sanat, *Türk Kültürü*, cilt 9, sayı 100, Şubat 1971, 66-86. s.
- Hicret'in 15. Asrı Münasebeti ile Ezan-ı Muhammedî, *Türk Edebiyatı*, sayı 89, Mart 1981, 36-37. s.
- The Hijra and its cultural consequences, *Cultures*, VII/4, Hegira Number, UNESCO 1980,
- A History of Pre-Islamic and Early Islamic Turkish Culture*, İstanbul 1980.
- The Hunter Prince in Turkish Iconography Asiatische Forschungen –Die Jagd bei den altaischen Völkern, *Vortraege der VIII, Permanent International Altaistic Conference*, Wiesbaden 1968.
- İbni Sînâ Çevresinde Türk Kültürü, *Uluslararası İbni Sînâ Sempozyumu*, (Bildiriler), Ankara 1984, 531-562. s.

- Oğuz Destanı, Reşiduddin Oğuznamesinin Terceme ve Tahlili, *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, cilt 5, sayı 1/4, 1973, s. 319. (Z. V. Togan'ın kitabı hakkında)
- Orduğ (Başlangıçtan Selçuklulara Kadar Türk Hakan Şehri), *Tarih Araştırmaları Dergisi*, cilt 6, sayı 10/11, 1968, 135-215. s.
- La Peinture Persane, *Belleten*, cilt 26, sayı 102, Nisan 1962, 375-381 s. (Basil Gray'in kitabı hakkında)
- Proceeding of the XXVI to Congress of Orientalist, *Türk Kültürü*, cilt 8, sayı 96, Ekim 1970, 54-56. s.
- Prof. Necati Lugal'in Tedris Ettiği Terceme-i Darîrî ve Bu Eser için Yapılan Resimler, *Necati Lugal Armağanı*, Ankara 1968, 247-273. s.
- Profesör Herbert Jansky (1898-1981), *Türk Kültürü*, cilt 20, sayı 236, Aralık 1982, 43-45. s.
- Al-Qubbat'at-Turkiyya, *Atti del III Congresso di Studi Arabi i Islamici*, Napoli 1967.
- Quelques aspects des influences de l'Art des Ancien Nomades Eurasiens et de l'Art du Turkestan Pré-Islamique sur les Arts Plastiques et Picturaux Turcs, *International Congress of Turkish Art*, (I, 1959), 1961, 102-127. s.
- Ribât-i Melik Hakânî Sülâlesinden İbrahim-oğlu Çu Tigin İkinci Nasr Şemsü'l-Mülk ve Harçang'de H. 471/1078'de Yaptırdığı Külliye, (=Ribat-i Malik, A Monument Erected at Harçang, Buhâra, by the Hakânid (Hakânî, Turk) Monarch Çu Tigin Nasr II Şamsu'l-mulk, son of İbrahim in H. 471/11078) *Erdem*, cilt 2, sayı 5, Mayıs 1986, 405-443. s. 6 planş.
- Sadullah Paşa Yalısının Bağlı Olduğu Gelenek, *Türkiyemiz*, cilt 6, sayı 16, Haziran 1975, 2-7, 45. s.
- Sadullah Paşa Yalısının Tarihçesi, *Türkiyemiz*, cilt 7, sayı 19, Haziran 1976, 13-17, 45. s.
- Safranbolu'da Unutulmuş Bir Mescid, *Türk Edebiyatı*, sayı 43, Mayıs 1977, 24-26. s.
- Selçuk Devrine aid Resimli bir Anadolu Yazması*, Güzel Sanatlar Akademisi Türk Sanatı Tarihi Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1963.
- Selçuklu Sanatı Evren Tasvirinin Türk İkonografisinde Menşeleri, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, cilt 1, 1969, 161-182. s.
- Selçuklulardan Önceki, Proto-Türk ve Türk Keramik Sanatına Dair, *Sanat Tarihi Yıllığı*, cilt 9/10, 1979/1980, 107-154. s.

- Semâ, *Türk Edebiyatı*, cilt 3, sayı 36, Aralık 1974, 12-14. s.
- Sogd'da Türkler (VI-VIII. Asırlara aid Son Maddî Kültür Buluntuları Işığında Konuya Yeniden Bakış), *Milletlerarası Türkoloji Kongresi Tebliği Özetleri* (II, İstanbul 4-9.X.1976), 41-42. s.
- Son Çağatay Devrinde Doğu Türkistan'dan Resimli bir Han Silsilenamesi (Prof. Zeki Velidi Togan'ın İran'da Bulduğu bir Yazma), *İslâm Tetkikleri Enstitüsü dergisi*, cilt 5, sayı 1/4, 1973, 171-204. s.
- Strani i Naridi Vostoka, *Türk Kültürü Araştırmaları*, cilt 11/14, 1973/1975, 281-286. s. (Tanıtma)
- Şvenska Forsknings Institutet i İstanbul Meddeland, *Türk Kültürü*, cilt 15, sayı 174, Nisan 1977, 59-61. s.
- Tengrilik, *Sanat Tarihi Yıllığı*, cilt 12, 1983.
- Le Thème de l'Intronisation dans les Inscriptions et la Littérature Turques, *Journal Asiatique*, cilt 269, Paris 1983.
- Tabari's Report on the Warfare with the Türğiş, *Central Asiatic Journal*, XVII/2-4, Wiesbaden 1973.
- Töz and Munçuk, *Central Asiatic Journal*, XVI/1, Wiesbaden 1972.
- Turkic and Ilkhanid Universal Monarch Representation and the Cakravartin, *Proceeding of the XXV th Congress of Orientalists*, vol 2, Delhi 1968,
- The Turkish bakşi and Muhammad Siyah Kalam, Communications to the Eleventh PIAC, *Acta Orientalia*, cilt 32, Kopenhag 1971.
- Turkish Miniature Painting*, Art Treasures of Asia Series, Rutland, Vermont and Tokyo 1959.
- Türk Ay-yıldızının Menşei Hakkında, *Türk Edebiyatı*, sayı 96, Ekim 1981, 12-13. s.
- Türk Budhist Resim Sanatının Tarihçesi, *Birinci Milletler-Arası Türkoloji Kongresi Tebliğleri*, İstanbul 1979, cilt 3. s. 419 v.d.
- Türk Dinî Mimarî Geleneği, *Millî Eğitim ve Kültür*, cilt 3, sayı 11, Ağustos 1981, 59-66. s.
- Türk Hümanizmi ve Nazik'in Destanı, *Türk Dünyası*, cilt 3, sayı 13, Nisan/Haziran 1969, 17-24. s.
- Türk-İslâm Mimarisinin Türkistan'daki İlk Abideleri, *Türk Dünyası*, sayı 2, Mayıs/Temmuz 1966, 1-10. s.
- Türk Kosmolojisi, Erken Devir (=Early Turkish Cosmology)*, İstanbul 1979.

- Türk Kültür Tarihî İç Asya'daki Erken Safhalar*, Ankara 1985, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 10 s, 12 planş. "Atatürk Kültür Dil Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Türk Kültüründen Görüntüler Dizisi Sayı 3".
- Türk Kültürü, *Türk Kültürü*, sayı 43, Mayıs 1966, 35-49. s.
- Türk Mimarî Geleneği Çevresinde Sadullah Paşa Yalısı, *Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Bülteni*, sayı 312, Ocak/Mart 1972, 11-25. s.
- Türk Sanat Tarihinde Kara-hanlı Devrinin Mevkii, *VI. Türk Tarih Kongresi*, 20-26 Ekim 1961, 1967, 100-130. s.
- Türk Sanatında Alp Şahsiyetinin Görünüşü, *Türk Kültürü*, cilt 6, sayı 70, Ağustos 1968, 775-803. s.; cilt 7, sayı 82, Ağustos 1969, 102-126. s.; cilt 8, sayı 94, Ağustos 1970, 80-92. s.
- Türkistan Kültür Tarihine Umumî Bir Bakış, *İlim, Kültür ve Sanatta Gerçek*, cilt 1, sayı 3, Temmuz 1973, 36-62. s.
- Türkistan'da İslâmiyetin Burkan Dini ile Karşılaşması, *Türk Kültürü Araştırmaları*, sayı 162, Ankara, 1977-1978.
- Türklerin Orta Asya'dan Getirdiği Üniversalist Devlet Mefhumu, *Papers of the First International Social and Economic History of Turkey*, Ankara 1980.
- "Türk'ul-Acem'lerin Eseri Samarra'da Cavsak ul-Hakanî'nin Dıvar Resimleri, *Sanat Tarihi Yıllığı*, cilt 5, 1972/1973, 309-358. s.
- Uluslararası Mevlâna Semineri (15-17 Aralık 1973), *Türk Edebiyatı*, cilt 3, sayı 26 Şubat 1974, 15-20. s.
- Yahya Kemal ve Hümanizma, *Türk Yurdu*, cilt 49, sayı 3, Mayıs 1959, 53-54.
- A Yalı on the Bosphorus, seen in the light of the development of related Turkish Architecture, *Communications to the Second Congress of Turkish Art*, Venice 1963.
- Yeni bir Hümanizm Görüşü, *Türk Yurdu*, cilt 49, sayı 1, Mart 1959, 10. s.
- Yirmibeşinci Şarkiyat Kongresinde Türk Sanat Tarihi, *Türk Yurdu*, cilt 50, sayı 6, Eylül 1960, 51-52. s.; 2. cilt, sayı 7, Ekim 1960, 43-44. s.; 2. cilt, sayı 8, Kasım 1960, 45-47.s., *Yeni Musiki mecmuası*, cilt 13, sayı 153, Kasım 1960, 643-645, 668-669. s.
- Yusuf Akçura Hakkında Bilinmeyen Kaynaklar ve F. Georgeon'un Araştırması, *Türk Kültürü*, cilt 17, sayı 200/202, Haziran/Ağustos 1979, 44-53. s.
- Zerefşan Kıyılarında (Türk Meliğinin Şehri) Kökşibagan'da Hakanlı Devrinden bir Mescid. *Türk Kültürü*, cilt 9, sayı 98, Aralık 1970, 64-88. s.

